

domesticum⁷⁷⁾ nog allerminst uitgeleefd. Vrijwilligheid kan in het wispelturig karakter van Herodes de beweegreden van zijn constant beroep op romeinse interventie niet zijn. Telkens wijst Herodes er tegen keizer en raad wel op dat hij eigenlijk zelf èn als vorst èn als vader de zaak had kunnen afhandelen⁷⁸⁾, en in zekere zin erkennen de romeinen dat ook, maar hun erkenning wordt dan toch maar gevraagd en wordt ook eenmaal zó geclausuleerd gegeven, dat er van het eigen recht van vorst en vader al heel weinig overblijft. Maar door dat alles heen is het opvallende in die processen dat niet het recht beslist maar de opportuniteit. Niet de schuld der zonen is, behalve bij de oudste, beslissend, maar de vraag of men verstandig doet Herodes tegen te staan.

Het geheel van regels, dat men pleegt aan te duiden als het romeins provinciaal strafproces wordt allerminst uitsluitend beheerst door de gedachte aan recht. De Romeinen, geboren juristen, denken in rechts-termen, maar waar hun terminologie juridisch is, zijn daarom hun gedachten nog geen recht. In het provinciaal strafproces schuilen elementen, welke juridisch niet verdedigbaar zijn, of niet op recht zijn gegrond. Zo is de geseling, welke op romeinse burgers alleen mag worden toegepast als straf na vonnis, tegen peregrinen ook geoorloofd als onder-vragingsmiddel en wil Pilatus⁷⁹⁾ haar gebruiken als middel om de aanklagers tevreden te stellen waartoe hij formeel bevoegd is⁸⁰⁾. Dit is geen zaak van recht maar van opportuniteit. Zo is ook de vraag wie de zeggenschap heeft over doodvonissen in feite geen zaak van rechtsorde maar van romeins rijksbelang. Vanuit dat oogpunt bemoeit Antonius zich met de moord op de jonge hogepriester en wordt Augustus geraadpleegd over Herodes' zonen, mogelijk troonopvolgers⁸¹⁾, en dat oogpunt van rijksbelang en niet primair van recht beheerst ook hun oordeel. Vanuit dat oogpunt van rijksbelang wordt het in romeinse

⁷⁷⁾ Vgl. Ed. Volterra, *Il preteso tribunale domestico in diritto romano*, in *Rivista Italiana per le Scienze giuridiche* II (1948), blz. 104–153.

⁷⁸⁾ Voor de hier en elders aangehaalde feiten uit de processen tegen de zonen van Herodes moge verwezen worden naar de hierboven gegeven beschrijving dezer processen.

⁷⁹⁾ Voor de schijnbare tegenspraak van de verschillende berichten over de geseling geeft m.i. Blinzler blz. 168/9 een afdoende verklaring: Dat Mattheus en Marcus geen melding maken van een voortgezet verhoor tussen geseling en kruisiging, zoals Johannes doet, sluit dat voortgezet verhoor niet uit.

⁸⁰⁾ Op het speciale karakter van het begrip *coercitio* wijst Wenger, *Quellen*, blz. 288 en noten 23 en 24 aldaar; Mommsen, *Strafrecht*, blz. 35 e.v.

⁸¹⁾ Aldus A. Sizoo, titel in noot 50, blz. 7.